

Sisäministeriö

Rajavartiolaitoksen esikunta

Puhelinvaihte +358 295 420 000

rajavartiolaitos@raja.fi

PL 3 / PO Box 3 – Vilhonvuorenkatu 6

SUOJAJAIPKKAAN OHJAAMINEN

Suojapaikkatilanne saattaa syntyä esimerkiksi aluksen vaurioituttua merionnettomuudessa, konevian tai lastin siirtymisen tai jäätyksen seurauksena. Tilanne voi olla jatkoa meripelastustehtävästä, ympäristöonnettomuudesta tai se voi olla myös pelkästään pelkkä suojapaikanhakutilanne.

Suojapaikkamenettely käynnistyy, kun alus, varustamo, meripelastusyhtiö tai aluksen edustaja ilmoittaa aluksen tarvitsevan suojapaikkaa tai jos joku toinen maa pyytää alukselle suojapaikkaa Suomesta. Lisäksi suojapaikkamenettelyn valmistelu voidaan käynnistää osana meripelastus- tai ympäristövahingon torjuntatehtävää.

Alusliikennepalvelulain (623/2005) mukaan Rajavartiolaitos päättää aluksen suojapaikkaan ohjaamisesta kuultuaan yhteistyöviranomaisia. Suojapaikalla tarkoitetaan merihädässä olevien alusten vastaanottamista varten Liikenne- ja viestintäviraston osoittamaa satamaa, sataman osaa tai muuta suojaavaa laituri- tai ankkuripaikkaa tai mitä tahansa muuta suojaisaa aluetta. Alusliikennepalvelulakia sovelletaan Suomen merialueella. Mikäli ihmishenkiä on vaarassa, toimitaan meripelastuslain (1145/2001) ja muiden meripelastustoimea koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Mikäli hädässä on ensisijaisesti vain alus, toimitaan IMO:n päätöslauselman

A.949 (23) ”Guidelines on Places of Refuge for Ships in Need of Assistance”

sekä ”EU Operational Guidelines on Places of Refuge” mukaisesti. Avun tarpeessa olevien alusten vastaanottamista koskevan suunnitelman laatimisesta säädetään alusliikennepalvelulain 20 b §:ssä ja suunnitelmasta säädetään tarkemmin sitä koskevassa valtioneuvoston asetuksessa alusliikennepalvelusta (763/2005). Rajavartiolaitos laatii, yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, apua tarvitsevien alusten suojapaikkojen ohjeita sekä merenkulun avustuspalvelua koskevien IMO:n päätöslauselmien perusteella suunnitelman, jonka avulla varaudutaan avun tarpeessa olevien alusten vastaanottamiseen ja pelastamiseen sekä ihmishenkeen ja turvallisuuden kohdistuviin uhkatilanteisiin.

Aluksen ottaminen suojapaikkaan ”Place of Refuge, (PoR)” edellyttää aina myös varautumista pelastustoimintaan ihmishenkien ja ympäristön suojaamiseksi. Oikea-aikaisella päätöksenteolla edesautetaan vahinkojen rajoittamista mahdollisimman pieniksi. Tämän vuoksi suojapaikkamenettelyn tulee olla hyvin valmisteltu ja toimintamallien sel-

keät sekä nopeasti käyttöön otettavat. Meripelastuslohkon meripelastussuunnitelmaan tulee sisältyä ohjeistus myös toiminnasta suojapaikkamenettelyistä.

IMO:n päätöslauselman A.950(23) Maritime Assistance Services (MAS) mukaan jokaisella rantavalttiolla tulisi olla käytössä merenkulun avustuspalvelu. Tämä yhteyspiste toimii kansainvälisen tiedonvaihdon yhteyspisteenä suojapaikkamenettelyyn liittyvissä asioissa. Suomen MAS-yhteyspiste on MRCC Turku.

Suojapaikkaa pyytävän aluksen vastuuvakuutusyhtiö (P&I), mahdolliset vaadittavat rahavakuudet ja vastuuvollisuudet tulee selvittää aluksen päällikön, varustamon tai asiamiehen (esimerkiksi agentti tai P&I vakuutusyhtiö) toimesta. Varustamolta, aluksen omistajalta tai kyseisen aluksen vakuutusyhtiöltä voidaan pyytää pankkitakuita tai muuta rahavakuutusta taikka vakuutusyhtiön niin sanottua vakuustodistusta (esimerkiksi Letter of Undertaking, L.O.U.), kun kyseessä on esimerkiksi jonkun vakuutuksen puuttuminen tai jos vakuutusta ei ole olemassa tai sen kattavuudesta on epäselvyyttä.

Vaikka vakuutuksesta ei saadakaan varmuutta, tulee suojapaikkahakemusta ja tilannetta viedä eteenpäin ihmishenkien ja ympäristön suojelemiseksi. Alukselta ei kuitenkaan voida kieltää suojapaikkaa pelkästään sillä perusteella, etteivät rahavakuudet ja vastuuvollisuudet olekaan vielä selvillä. Tilanteen kiireellisyydestä riippuen alukselta tulee kuitenkin pyrkiä saamaan vakuutus, jollei aluksella ole P&I vakuutusyhtiön myöntämää vastuuvakuutusta tai vakuustodistusta ennen, kuin alus ohjataan Suomen aluevesillä suojapaikkaan.

Suojapaikkamenettely jakaantuu hallinnolliseen ja operatiiviseen toimintaan. Hallinnolliseen toimintaan osallistuvat Rajavartiolaitoksen esikunta ja merivartiostot. Lisäksi päätöksentekoon osallistuvat yhteistoimintaviranomaiset sekä tarvittavassa laajuudessa myös varustamot ja vakuutusyhtiöt. Operatiiviseen toimintaan osallistuvat

merivartioston komentaja, merivartioston yleisjohtaja, meripelastusjohtaja, onnettomuuspaikan johtaja (mikäli määrätty) ja pelastusyksiköt. Lisäksi Rajavartiolaitoksen esikunta ja meripelastuslohkon johtoryhmä tukevat operatiivisen päätöksen tekoa.

Rajavartiolaitoksen esikunnan johdolla laaditaan alusliikennepalvelulain 20 b §:n edellyttämä suunnitelma avun tarpeessa olevien alusten vastaanottamiseksi. Suunnitelmaan on sisällytettävä vähintään alla mainitun asetuksen vaatimat kohdat. Merivartiostot vastaavat, että suunnitelman pääkohdat sisältyvät meripelastuslohkon meripelastussuunnitelmaan. Alusliikennepalvelulaki ja valtioneuvoston asetus alusliikennepalvelusta (763/2005) asettavat tarkemmat vaatimukset suojapaikkasuunnitelmalle. Rajavartiolaitoksen esikunta lähettää asetuksen mukaisesti tiedon suunnitelmista myös Suomen naapurimaiden viranomaisille. Suojapaikkapäätöksen Rajavartiolaitoksessa tekee merivartioston komentaja meripelastuslohkollaan yhteistyössä alusliikennepalvelulain 20 c §:ssä mainittujen viranomaisien kanssa. Ennen päätöksen tekoa hänen on kuultava alusliikennepalvelulain mukaisesti VTS-palveluntarjoajaa. Päätöksen teon tukena voidaan käyttää meripelastuslohkon johtoryhmää. Suojapaikkapäätösprosessi kuvataan tarkemmin meripelastuslohkojen suunnitelmissa. Koska suojapaikka voi olla myös pelastustoimen johtovastuualueella, tulee päätöksen valmistelusta tiedottaa myös pelastustoimen edustajaa.